

Skræktallet -14

Årstal, der ender på 14, er fyldt med rædsler, i erindringen, men mest i historiebøgerne. Skudene i Sarajevo den 28. juni 1914 mod det østrigske tronfølgerpar indledte den første verdenskrig. Månedsdagen derefter gik østrig-ungarske styrker til angreb på Serbien, og den 3. august er Europa i krig, endeløse myrderier og totale sammenbrud i samfundene følger i hælene på statsmændenes og de militære chefers stupiditet.

1814 var et rædselsår i Frankrig, prøjssiske tropper stormede Paris, og Napoleons magt blev brudt. Lige så elendigt stillede det sig for dobbeltmonarkiet Danmark-Norge. Russiske, tyske og svenske styrker invaderede den jyske halvø, Frederik VI måtte slutte fred og afstå Norge. Det ville nordmændene ikke uden videre finde sig, så den svenske kronprins skiftede slagmark fra Holsten til Norge. Denne halvering af Frederiks rige fik endnu mere katastrofale følger 50 år senere, ved Dybbøl og på Als i 1864.

Sortere og sørgeligere kan det næsten ikke være og ikke heller blive.

Kun i Malmø ser det lysere og lykkeligere ud. Der er 1914 året for den store baltiske udstilling, ikke en verdensudstilling som dem i London, Chicago og Paris i årtierne før, for det var kun Østersølandene, der blev inviteret, og dem var der kun fire af i 1914: Rusland, Tyskland, Sverige og Danmark, lilleputlandet, som det var blevet i 1864.

Tyskland var på mange områder verdens førende land, i industri, videnskab og kunst, netop de tre områder, man ville holde udstilling for. Sverige var også godt med på alle tre felter, og specielt havde Malmø udviklet sig og var blevet en førende industri- og handelsby.

Nok var Danmark det absolut mindste, politisk helt afhængigt af Ruslands støtte og Tysklands overbærenhed, velvilje kan man ikke kalde det. Men i industri, videnskab og kunst klarede lilleputlandet sig helt godt. Det ville man vise omverdenen ved at deltage med fynd og klem i *Baltiska Utställningen*. Det lykkedes, det lykkedes særdeles godt. Man havde noget at vise fra dansk side.

Af det, som digteren Herman Bang havde kaldt ”sårfeberen fra Dybbøl”, var der kommet en foretagsomhed næsten uden sidestykke i historien. Landbruget havde omlagt produktionen til kvæg, svin og høns og forsynede englænderne med morgenbordets smør, bacon og æg. Det forudsatte en livfuld industri til forsyning og videreforarbejdning ud over hele landet, og den opstod, både ved andelsforetagender og private virksomheder.

Det nødvendiggjorde også en effektiv indsats af videnskabsmændene, og det satte dybe spor i lægen Niels R. Finsens opdagelse af lysets virkning på helbredet, i fysikeren Niels Bohrs arbejde med atomfysikken og mange andre fremskridt fra studerkamre, laboratorier og forsøgsværksteder på danske adresser. Den britiske søfartsminister Winston Churchill blev godt sur, da han konstaterede, at et dansk skibsværft havde bygget verdens første dieselmotordrevne handelsskib.

Tiden var næsten som en opfyldelse af H.C. Andersens trøsteord fra 1850:

*Et lille land – og dog så vidt om jorden
end høres danskens sang og mejselslag.*

På ét felt var Danmark ligefrem førende i verden: Ole Olsens Nordisk Film var tidens største producent af spillefilm. Lilleputlandet var i rivende udvikling.

Det demonstrerede man også i Malmø på udstillingsområdet. Som det eneste land byggede man udstillingspavillonen i mursten. Arkitekten valgte en herregård fra 1500-tallet som forbillede. Ved kunstudstillingen med dens 354 malerier, med skulpturer, grafik og porcelæns- og keramikfigurer viste man frodigheden, og med to store koncerter spillede man dansk musik med stor succes.

I år markeres 100-året ivrigt i Malmø. Kommunen har udgivet et pompøst værk på knap 400 sider og med et utal af illustrationer til minde om *Baltiska Utställningen*. Malmö 1914 – en stad på spring ind i det moderne (kunne man sige på dansk). Hvordan Malmø var for 100 år siden – det er

det, der fylder mest, men kapitlerne om udstillingen er måske det mest interessante. Dansk-Svensk Forfatterselskab markerer udgivelsen og hundredåret ved sit årsmøde lørdag den 12. april, og gør det på selve det sted hvor den baltiske udstilling fandt sted, i Pildammsparken, med foredrag af Malmøs stadsantikvar, en dansk og en svensk forfatter. Stadsantikvaren fortæller om udstillingen, danskeren om Danmarks rolle på den og hans kollega om kulturlivet i byen i 1914.

Se også <http://malmotown.com/baltiska2014> og <http://dansk-svensk.com>

Søren Sørensen

forfatter, formand i Samrådet for de Litterære Selskaber i Danmark

Ellekrogen 28, 2950 Vedbæk

Kunstneren E. Norlinds plakate for Baltiska Utställningen. Storkene flyver forbi udstillingens udsigtstårn